

CHRISTENDOM

Begrip

ISLAM

Nr. 27 Jan. 1977
Prijs fl. 1.00
Abt. fl. 10.00
Giro 815474

JERUZALEM

"Begrip"
Wüstelaan 80
Santpoort
Tel. 023-379650

Ten geleide

Jeruzalem is voor Joden, Christenen en Moslims een heilige stad. Op godsdienstige gronden hebben honderden miljoenen mensen een band met deze stad. Ieder zingt in zijn eigen taal: Jeruzalem, stad van de vrede.

Maar ook andere banden spelen een rol; banden van nationale betekenis, banden omdat men er geboren en getogen is, banden die samenhangen met symbolische betekenissen.

Dit alles maakt dat Jeruzalem een diepgaande invloed heeft op de politieke verhoudingen in het Midden-Oosten.

Naar aanleiding van de brand in de Al Aksa-moskee, schreef Pierre Rondot een artikel waarin aandacht geschonken wordt aan de betekenis die Jeruzalem heeft voor de Islam, zonder een pleidooi te willen zijn voor een bepaalde aanspraak.

Van de Raad van Kerken van Soest ontvingen we twee brochuurtjes, waar we iets over zeggen aan het einde van dit nummer.

de redaktie.

JERUZALEM, STAD VAN VERZOENING OF TEKEN VAN TEGENSPRAAK.

I Jeruzalem, een stad in het Midden-Oosten. Voor vele miljoenen mensen is het niet zo maar een stad. Het is een Heilige Stad. Het zijn niet alleen politieke of nationale banden die zij met deze stad hebben, het is niet alleen omdat zij er zelfs geboren zijn, maar het is voor al die velen een godsdienstige band die hen doet zeggen : dit is onze Stad.

Wanneer deze banden voor hen allen dezelfde zouden zijn, dan zou deze Stad een teken van eenheid zijn, of zoals ieder van hen zingt in zijn eigen taal : Stad van Vrede. Jeruzalem is echter nog steeds een teken van tegenspraak.

De annexatie van het arabische deel van Jeruzalem door Israël in 1967 was niet slechts een kwestie van politieke machtsovername. Iets daarvan klinkt door in het lied "O Bloem der steden", geschreven en getoonzet door de gebroeders Rahbânî en gezongen door de arabische zanger Fayruz op het Festival der Ceders in 1967.

We laten hier de volledige tekst volgen:

- "De Bloem der Steden" -

Voor U, Stad van Gebed

Mijn bedé.

Voor U, Stad met schone huizen

O Bloem der Steden,

O Jeruzalem, Stad van Gebed, mijn bede!

Dag in dag uit zijn onze ogen op U gericht.

Zij dwalen door de portalen van uw heiligdommen

en staan in verrukking stil bij uw oude kerken.

Tot tranen toe ontroerd over uw moskeeën.

O nacht van nachtelijke extase (Isrâ') !

O weg van wie ten hemel stegen.

Dag in dag uit zijn onze ogen op U gericht.

Vandaar ook mijn gebed !

Het Kind in de grot en zijn moeder Maria,

zijn twee gezichten door tranen bedekt

om allen die dwalen zonder te hopen,

voor zoveel kinderen zonder huis of haard,

voor al diegenen die als martelaren stierven binnen uw muren.

Ja zelfs de Vrede stierf als martelaar in haar eigen stad.

Ook de Gerechtigheid kwam ten val, ineengestort binnen uw muren.

En toen Jeruzalem voorgoed in puin viel
keerde de liefde op haar schreden terug
en ontbrandde de strijd in de harten der mensen.

Het Kind in de grot en zijn moeder Maria,

zijn twee gezichten door tranen bedekt,

en zie mij hier..... terwijl ik bid.

De toorn baant zich gewelddadig een weg

en tóch blijf ik geloven.....

De toorn baant zich gewelddadig een weg

eens zal ik alle droefheid te boven komen.

Ja, van alle kanten is men op weg,

op de strijdrossen der verschrikking op weg,

als met goddelijke blik alles omvattend,

op weg, op weg, op weg.....

Nooit zullen onze stadspoorten meer gesloten zijn,
want ik zal er komen bidden:
Ik zal aan haar poorten kloppen
en ik zal ze openen, de poorten!
Dan zul jij, Jordaanrivier mijn gelaat wassen met je heilige water.
Dan zul jij, Jordaanrivier, de sporen uitwissen van wat woest werd vertrapt.
De toorn baant zich gewelddadig een weg,
op de strijdrossen der verschrikking op weg,
en zal de aanblik van het geweld verjagen !
De Tempel hoort òns toe, zoals ook Jeruzalem,
en met eigen handen zullen wij Jeruzalem in haar oude glorie herstellen.
Met eigen handen ook weer vrede in Jeruzalem brengen,
want vrede kòmt er, vrde kòmt er, vrede kòmt er !

II Uit het slotcommuniqué van de Islam-Topconferentie van Rabat 24 sept.1969, waar de brand van de Al Aksa moskee (aug. 1969) ter sprake kwam, blijkt op een andere manier hoe diep de Islam-wereld zich verbonden weet met de Heilige Plaatsen in Jeruzalem en welke invloed dit heeft op de politieke verhoudingen in het Midden-Oosten:

"-----Na diepgaande bespreking van de misdadige brand van de Heilige Moskee van Al Aksa en de situatie in het Midden-Oosten, leggen de staatshoofden en hun vertegenwoordigers de volgende verklaring af:

"De trieste gebeurtenis van 21 augustus 1969, die door brandstichting een enorme schade heeft toegebracht aan de gewijde Moskee van Al Aksa, dompelt meer dan 600 miljoen moslims in de hele wereld in de grootste vertwijfeling.

Deze heiligschennende daad, voltrokken aan een van de meest vereerde heiligdommen van de mensheid en de daden van vernieling en ontering van de Moskee Al Aksa, bedreven onder de israëlische bezetting van Jeruzalem, een stad die zowel voor de gelovige moslims als voor die van christendom en jodendom een voorwerp van grote verering is, hebben de spanningen in het Midden-Oosten opgevoerd en de verontwaardiging van alle volkeren ter wereld opgeroepen. De Staatshoofden en hun vertegenwoordigers verklaren dat de voortdurende bedreiging voor de heiligdommen van de Islam in Jeruzalem het gevolg zijn van de bezetting van die stad door de israëlische strijdmachten.

Het behoud van hun gewijde karakter, als ook de vrije toegang tot die heilige plaatsen, eisen dat de Heilige Stad weer wordt teruggebracht tot de status van vòdr juni 1967, die door 1300 jaren geschiedenis is geheiligd. Bijgevolg zijn bedoelde staten en hun bewoners vast besloten om elke oplossing van het palestijnse vraagstuk te verwerpen, die Jeruzalem zijn oorspronkelijke status zou ontzeggen....."

III Het artikel van Pierre Rondot "Al Aksa en de betekenis van Jeruzalem voor de Islam", dat wij hieronder in haar geheel weergeven, wil een bijdrage zijn tot een beter inzicht in de historische gronden waarop de aanspraken van de Islam berusten.

De verwoesting van de moskee Al Aksa te Jeruzalem door brand kwam de westerse opinie aanvankelijk voor als gemengd nieuws, hoewel van zeer pijnlijke aard.

De schuldige was noch Jood noch Moslim, maar een of ander geëxalteerd lid van een kleine christelijke sekte. Dat feit alleen reeds bracht die verfoeilijke daad terug tot de al met al geruststellende proportie van een zinloze daad van een individu, waarvoor de plaatselijke justitie wel een gepaste straf zou opleggen.

Het ging hier dus niet, zoals men vreesde, om een machiavellistische provocatie van het palestijnse verzet en ook niet om een dwaas vandalisme van een zionistisch fanaticus, het bleek slechts een banale aangelegenheid, die doorgewoond ressorteerde onder het algemeen burgerlijk recht. Het bleef ongetwijfeld te betreuren dat men hier te maken had met het verlies van een onvervangbaar meesterwerk van grote historische waarde, nl. de minbar van Nouredine, een cederhouten preekstoel, ingelegd met ivoor en paarlemoer, waarop Saladin zelf nog geprekeerd zou hebben. Maar het israëliësch gouvernement zou alles weer restaureren, voor zover maar enigszins mogelijk en het gerestaureerde gebouw weer openstellen voor de moslim-eredienst.

Daarom stond men verbaasd over de heftige arabische reacties, en de massale beroering die dat feit teweegbracht in de hele moslim-wereld. "Men staat versteld...", schreef een commentator in "Les Echos", 25 aug. 1969.

Om heel dit gebeuren in het juiste perspectief te plaatsen dat arabieren en Islam van het begin af aan beoogden, moet men allereerst aandacht schenken aan het sacrale karakter van de Heilige Plaatsen in de gedachtengang van de Moslim.

Vervolgens zullen wij proberen aan te tonen wat het heiligdom Al Aksa voor mystieke waarde heeft voor de Islam, terwijl het bovendien bijna totaal geen historische aanknopingspunten heeft met de joodse en christelijke eredienst. Daarna zullen wij het proberen te situeren in de uitzonderingspositie, die Jeruzalem inneemt die het werkelijk tot een Heilige Stad maakt voor de Islam. En omdat deze stad ook een zelfde authentiek karakter heeft voor het jodendom en het christendom, zullen wij tenslotte enige perspectieven geven die de weg vrijmaken om van Jeruzalem "De Stad van de Vrede" te maken. Dat is de roeping van deze Stad, zoals haar naam zelf dit aangeeft, een heilige plaats voor alle drie de monotheïstische godsdiensten.

HET SACRALE KARAKTER VAN DE HEILIGE PLAATSEN VAN DE ISLAM.

Al Aksa is geen gewone moskee, geen gebedslokaal zoals de anderen. Het is een Heilige Plaats (wij zullen straks uitleggen waarom) een van de zeldzame Heilige Plaatsen van de Islam.

De Islam heeft van het sacrale karakter van zulke heiligdommen een zeer hoge opvatting die zware eisen stelt.

Zo weet men dat Mekka en Medina (de twee heilige plaatsen van de Hedjaz) streng verboden terrein zijn voor de niet-moslims, evenals het omliggende grondgebied. De moslims beschouwen deze heiligdommen als op een bijzondere wijze "gewijd", en bij hun jaarlijkse pelgrimstocht daarheen ondergaan zij dan ook een heel bijzondere zuivering. Die hoge wijding vindt haar oorsprong niet alleen in de zending en de prediking van hun profeet Mohammed, maar ook (en misschien nog méér) in het offer van Abraham dat volgens hun traditie in de omgeving van Mekka plaats vond.

Door die heldhaftige daad van gehoorzaamheid aan Gods Wil verschijnt Abraham (Ibrahim voor de moslims), de profeet van het monotheïsme, inderdaad in zekere zin als de eerste "onderworpen aan Gods raadsbesluiten", d.w.z. als de eerste Moslim.

Eerlijk gezegd is het natuurlijk heel ongewoon, om aan allen die niet tot een bepaald geloof behoren, te verbieden een grondgebied te betreden, maar de wereldopinie heeft er tenslotte toch maar in berust; het gaat trouwens hier om een woestijnachtige streek, ver van de grote verkeersaders.

Er zijn wel enkele islamologen geweest die met veronachtzaming van de voorschriften van de godsdienst die zij bestudeerden uit wetenschappelijke belangstelling het geriskeerd hebben om dit verbod heimelijk te overtreden.

Scortgelijke motieven doen de moslims gelden als het gaat over Jeruzalem. Dat hangt nl. ook weer samen met de gewijde nagedachtenis van Ibrahim en Mohammed. Maar zowel de aardrijkskundige ligging als het historisch verleden deden hen er toch van afzien om in dit geval aan dergelijke beperkende maatregelen te denken. Jeruzalem ligt in het hart van het Oosten en op het kruispunt van verkeerswegen. Dat het in de 7e eeuw toch bezet is geweest door de Islam is te wijten aan de overgave door de christenen, (zowel de bevolking als het stadsbestuur) voorzien van enige waarborg-clausules. Maar van het begin af hebben de moslims grote eerbied getoond voor de Heilige Plaatsen van de christenen. Joden waren er toen niet; die waren al eerder verjaagd door de Romeinen. Maar degenen die terugkeerden stuitten op geen enkel verzet van de kant van de moslims. Het Ottomaans bestuur liet zelfs het bezoek aan de Klaagmuur toe, maar zonder toestemming voor enige vorm van eredienst. Dat had immers de schijn kunnen wekken dat men die plaats tot een soort synagoge maakte, terwijl de Islam, zoals wij zullen zien, ze evenzeer als heilige plaatsen beschouwde.

De Haram es Shétif van Jeruzalem, ("de edele gewijde ruimte"), die vooral de moskee Al Aksa en de ~~keepel~~ van "de Rots" (ten onrechte moskee van Omar genoemd) omvat, is dus geen verboden terrein geweest voor de niet-moslims. (Het verbod voor de Klaagmuur tijdens de bezetting door Jordanië moet vooral verklaard worden door oorlogsomstandigheden, maar dat was een betreurenswaardige uitzondering).

Maar de moslims beschouwden het als de natuurlijkste zaak van de wereld dat het in alle geval "grond van de Islam" zou zijn. En dat is ook zo geweest vanaf de Kruistochten tot aan de zesdaagse oorlog, want het britse mandaat bleek niet meer dan een voorlopige administratieve bevoegding, die trouwens de "status quo" van de heilige plaatsen eerbiedigde, zoals deze onder het ottomaanse imperium geregeld was.

Het is dan ook voor de moslim-wereld een abnormale zaak en een ergernis, dat de Haram es Shétif vandaag geplaatst is onder een vreemde overheersing. Na het israëliësch besluit van 28 juni 1969 m.b.t. de "hereniging van Jeruzalem", heeft Pakistan dan ook aan de UNO-vergadering een besluit voorgesteld, waarin Israël wordt gevraagd de ten opzichte van Jeruzalem genomen maatregelen te annuleren. De algemene UNO-vergadering nam dat weliswaar aan, maar dit besluit is, als zovele andere, dode letter gebleven.

Sindsdien namen in de moslim-wereld de manifestaties voor de bevrijding van Jeruzalem en de Heilige Plaatsen toe (cf. onze artikelen in "Monde Diplomatique", juli en aug. 1969).

De brand van de moskee Al Aksa gaf aan die manifestaties nog grotere afmetingen, d.w.z. ze werden nu overal gehouden en veel krachtiger. Saoedi-Arabië nam de leiding van een beweging voor een islamitische topconferentie ter bespreking van dit probleem. De koning van Saoedi-Arabië beschouwde zich nl. als de bewaker van de Haramein van de Hedjaz, en streefde er reeds sinds lang naar om ook de niet-arabische moslim-landen er van te overtuigen zich te interesseren voor de bevrijding van Palestina, dit in tegenstelling tot bepaalde inzichten van de Verenigde Arabische Republiek en van Syrië. Het Arabisch-Israëliësch conflict was in de ogen van de arabieren aanvankelijk van politieke aard, ondanks de "bijbelse argumenten" waarop Israël zich soms beriep. Maar ook voor de arabische landen kreeg het conflict steeds meer een godsdienstig karakter. Dit lag des te meer voor de hand, omdat Islam zowel als Jodendom een globaal systeem vormen, waarin het geestelijke en het tijdelijke heel natuurlijk samengaan. Bovendien is voor het moslim-geweten elke strijd voor de bevrijding van een islamitisch grondgebied een djihad, d.w.z. "een inspanning op Godsweg".

Verontwaardigde verhalen over de brand van Al Aksa, als een opzettelijke israëliische aanslag, hebben de algemene beroering natuurlijk aanzienlijk aangewakkerd. Maar zulke geruchten waren nu eenmaal niet te vermijden, gezien de toestand van geprikkeldheid in de geesten van de moslims. Geen enkele enquête, van de kant van de Israëli zal de moslims van de onjuistheid van die geruchten kunnen overtuigen, evenmin als een internationale enquête hierin zou slagen. Maar zelfs zonder die geruchten was het feit alleen van een aanslag op een Heilige Plaats van de Islam onder vreemd beheer al voldoende om een heftige beroering te verwekken in de moslim-wereld. In het oog van de arabische wereld draagt Israël in ieder geval de volle verantwoordelijkheid voor die ramp, alleen al door het feit dat het zich wederrechtelijk te Jeruzalem bevond, in strijd met een internationaal nesluit.

AL AKSA EN DE VROEGERE LIGGING VAN DE TEMPEL.

Alvorens een nadere uiteenzetting te geven van de aanspraken van de Islam op Al Aksa als een Heilige Plaats, moeten wij eerst nagaan of er zich op die plaats voor de joodse en christelijke eredienst historische resten van enige betekenis bevinden. Dat wordt inderdaad wel graag beweerd, maar voor zover de archeologie zekerheid kan verschaffen schijnt dat voor het Jodendom in alle geval ten onrechte te zijn.

Al Aksa bevindt zich aan de zuidkant van de Haram es Shétif. Die hoge esplanade meet ongeveer 500 bij 300 M. Het terrein is sinds Koning Salomon voortdurend trapsgewijze opgehoogd rondom het centrale punt de berg Moriah en sindsdien meerdere malen uitgebreid. De ommuring schijnt slechts gedeeltelijk (en wel aan de westkant) aan te sluiten op de ringmuur van Salomon. Tegenwoordig neemt men aan dat dit onder Herodes tot stand kwam (einde 1e eeuw voor Chr.) of waarschijnlijk onder de romeinse keizer Hadrianus (begin 2e eeuw na Chr.).

De westmuur, vaker genoemd de "Klaagmuur" (Kotel Maarevi) rust op enorme steenblokken. Alleen deze vormen trouwens het voorwerp van verering. Volgens de traditie zouden dit de resten zijn van de ringmuur van Koning Salomon. Dat is dan ook de reden waarom de Joden in de loop der tijden bij deze muur hun klaagzang verrichten over de verwoesting van de tempel. In rechte lijn is de Klaagmuur een honderdtal meters verwijderd van de noord-westhoek van de Al Aksa-moskee. Maar zij ligt lager dan deze en georiënteerd in tegenovergestelde richting.

De Tempel stond daarentegen ongeveer in het centrum van de tegenwoordige esplanade, d.w.z. daar waar zich nu de Koepel van de Rots bevindt (gewoonlijk, maar, zoals reeds gezegd, ten onrechte Moskee van Omar genoemd). In deze domkerk kan men in een spleet van het plaveisel nog de rotspunt van de berg Moriah zien. Deze kerk staat dan ook waarschijnlijk op de plaats van het vroegere "Voorhof van de Tempel"; "Het Heilige" en het "Heilige der Heiligen" bevonden zich op de westelijke uitloper van dat voorhof, (orthodoxe joden aarzelen nog steeds de Haram es Sjétif binnen te gaan, uit vrees daardoor het Heilige der Heiligen te betreden).

Zij lagen dus ongeveer 200 M van de zuilengang van de Al Aksa-moskee. Het voorhof van de heidenen (aan de buitenkant van de tempel) keek aan de zuidzijde op diezelfde plaats uit, ongeveer een 50 M lager.

De Al Aksa staat dus in het geheel niet op het vroegere tempel terrein.

Het kan wel zijn dat de brandstichter, in zijn waanideën, de herbouw van de Tempel wilde mogelijk maken (hetgeen trouwens helemaal niet in de bedoeling van Israël ligt) en dat hij daarvoor de gebouwen wilde vernietigen die volgens hem op die plaats stonden, maar dan had hij zijn aanslag moeten richten op de domkerk van de Rots.

Maar de Al Aksa-moskee was met zijn houten getimmerte duidelijk kwetsbaarder.

DE MOSKEE BEVAT HET BIDVERTREK VAN ZACHARIAS.

Ook de christenen hebben evenwel hun herinneringen m.b.t. de Al Aksa-moskee. Maar die lopen nogal uiteen. De oudste en ook voornaamste herinnering gaat terug tot aan de bijbelse traditie; en christenen zowel als moslims kunnen zich daarop beroepen. Hetgeen dan ook gebeurt.

Een klein bidvertrek, in het westelijk deel van de moskee, is naar Zacharias genoemd, de echtgenoot van Elisabeth en de vader van Johannes de Doper. Voor de christenen is Johannes de Doper de voorloper van Christus, voor de moslims is hij de profeet Yahia, aankondiger van de profeet 'Issa (of Aïssa), de naam waaronder de Islam Jezus kent.

In het voorbijgaan moge worden opgemerkt dat de Islam noch de godheid van Christus erkent, noch derhalve het goddelijk moederschap van Maria. Wel echter haar maagdelijk moederschap, want volgens de Koran (XIX, 17-22 enz.) is 'Issa voortgebracht door de Geest.

Voor genoemde herinnering houdt dus verband met de Openbaring, waarin zowel moslims als christenen geloven, maar niet in dezelfde betekenis. Voor de christenen is Jezus immers mens geworden God, en voor de moslims is 'Issa slechts een zeer heilig profeet.

De Islam hecht, volgens de zeer beroemde islamoloog Abbé Y. Moubarac, een grote waarde aan deze herinnering. Hij zegt o.a.:

De oorspronkelijke benaming van de Al Aksa-moskee (evenals het oudste deel dat aan de pelgrims wordt getoond) is : mihrâb Zakariyya, of bidkapel van Zacharias. Volgens de moslim-traditie (die daarmee de traditie van de byzantijnse christenen weergeeft) heeft Zacharias daar de gelofte van Maria in de Tempel aangenomen. Daarom zijn de desbetreffende koranverzen dan ook ingegrift op de muren van de moskee, evenals trouwens op de gewelven van andere heilige plaatsen van de Islam (cf. hiervoor: Youakim Moubarac "Vocation islamique de Jérusalem"; Conférences du Cénacle, Beyrouth, no 7-8, 1968, pg. 31. In zijn geheel lezenswaardig m.b.t. Jeruzalem).

AL AKSA"HEILIGE MARIA- DE NIEUWE".

Volgens de overlevering zou keizer Justinianus een basiliek hebben laten bouwen, ten zuiden van de vroegere Tempel, toegewijd aan de Opdracht van de Heilige Maagd.

Daar treft men duseen toespeling aan op de bidkapel van Zacharias, waarvan de oorsprong erg vaag is. Maar de teksten van de specialisten in de palestijnse geschiedenis zijn in deze zeer duidelijk.

Procopius maakt melding van de bouw van de "H. Maria- de Nieuwe" (6e eeuw) op de hoogste heuvel van Jeruzalem, maar de berg Moriah beantwoordt daar niet aan. Cyrillus van Scythopolis merkt op, dat de "H. Maria" midden in de Heilige Stad stond. Ook dat komt helemaal niet overeen met de ligging van de Al Aksa. Soyoûti, een arabische geschiedschrijver van de latere tijd (midden 15e eeuw) schrijft dat de Kalif van Omar gebeden heeft in de kerk van de H. Maria en hem toen geconfisqueerd heeft voor de moslim-eredienst. Maar dat schijnt in strijd met alles wat men weet omtrent de gedragswijze van die Kalif. Hij onthield zich er immers van om in de basiliek van het H. Graf te gaan bidden en had aan de patriarch Sophronius beloofd, dat de kerken niet door de moslims in beslag genomen zouden worden.

Trouwens volgens het "Commemoratorium de casis Dei" (begin 9e eeuw) waren er op dat tijdstip nog twaalf geestelijken in de kerk van de "H. Maria-de Nieuwe". Welnu in die tijd bestond al sinds meer dan anderhalve eeuw het eerste Islam-heiligdom van Al Aksa.

Tijdens de Kruistochten werd de Moskee van Al Aksa in gebruik genomen als koninklijk paleis; het zuidelijke gedeelte kwam in handen van de Tempeliers, die het gebruikten als bijgebouw van hun klooster, om er hun magazijnen in onder te brengen en misschien zelfs toiletten. Als de Kruisvaarders gedacht hadden dat dit de plaats was van een vroegere kerk, dan zouden zij er ongetwijfeld de christelijke eredienst hersteld hebben.

Men treft weliswaar oude byzantijnse zuilen aan in de tegenwoordige Al Aksa-moskee, maar dat is vaak het geval in de moskeën uit het klassieke tijdperk. Dit bewijst echter volstrekt niet dat zij die materialen ter plaatse gevonden hebben. Blijft dus alleen de bidkapel van Zacharias als bindende herinnering, maar dat geldt ook voor de Islam, die de bidkapel heeft ingebouwd in haar heiligdom, zoals b.v. ook het gebouw met de reliekschrijn met het hoofd van Johannes de Doper is ingebouwd in de moskee van de Omeyyaden te Damascus.

AL AKSA, MYSTIEKE PLEISTERPLAATS TIJDENS DE ZENDING VAN DE PROFEET.

De eerste moskee Al Aksa schijnt slechts een heel bescheiden gebouw van hout geweest te zijn, bepleisterd met leem en hakstro. Het werd gebouwd onder Kalif Omar, onmiddellijk na zijn intocht in Jeruzalem. Het werd al spoedig vervangen door een monument waar grotere zorg aan werd besteed, maar dat werd verwoest door een aardbeving aan het eind van de 8e eeuw. Kalif Mohammed al mahdi liet kort daarop het heiligdom bouwen, dat er nu staat, maar met talrijke wijzigingen in de loop der tijden: restauratie en verfraaiing van de koepel door Saladin (einde 12e eeuw); bouw van het voorportaal door zijn neef Malik al Mouazzim 'Issa, enz.

De vroegtijdige keuze van de plaats voor de bouw van een Islam-heiligdom wordt verklaard door een aanwijzing in de Koran, die voor de moslims Gods eigen woord is. Men leest inderdaad in de Koran: "Lof aan God die zijn dienaar in de nacht heeft overgebracht van de "Heilige Moskee" naar de "zeer Verre Moskee" (in het arabisch Al Aksa), die Wij met Onze zegeningen omgeven hebben, om hem enkele van Onze tekenen te doen zien (Socrates XVII, vers 1; vert. prof. Régis Blachère).

Deze Korantekst roept de herinnering op aan de nachtelijke reis van de Profeet ("Zijn dienaar"). Toen werd hij nl. op wonderbare wijze overgebracht van het heiligdom te Mekka ("de Heilige Moskee") naar Palestina, voor een kortstondige mystieke extase, waarbij hem het goddelijk visioen ten deel viel. Prof. Blachère wijst er op, dat de Islam-exegese tal van verklaringen van deze tekst kent, zonder er alle duistere passages ervan te verduidelijken (cf. Note de la traduction du Coran, door prof. Blachère, G.-P. Maisonneuve, 1957, pg. 305-306).

Volgens deze Islam-specialist zouden de tijdgenoten van de Profeet hebben begrepen, dat het uitsluitend om een extase ging, en de "zeer Verre Moskee" zou voor hen betekend hebben: "een hemels heiligdom".

De uitleg van de tekst, die ook vandaag nog wordt aangenomen, dat het hier werkelijk gaat over een wonderbare overbrenging van het lichaam van de Profeet naar Palestina dateert uit de tijd van de Omeyyaden van Damascus (7e-8e eeuw).

De aldus geheiligde plaats werd dan ook de "zeer Verre Moskee", terwijl zijn mystieke hemelvaart te Jeruzalem zou plaats hebben. Verder beschouwt de moslim-traditie de Klaagmuur van de Joden als de plaats waar het symbolische gevleugelde strijdros, Bourak, werd tegen gehouden en geeft dan ook deze zelfde naam aan de Muur. De naaste omgeving werd door pelgrims uit de Maghreb gemaakt tot "wakf" of een eerbiedwaardige stichting. (Later onteigend door de Israëli voor de uitbreiding van de esplanade vóór de Klaagmuur - cf. genoemde voordracht van Abbé Y. Moubarac).

Wat er ook moge zijn van de exegetische verschilpunten, die alleen voor de vakgeleerden belang hebben, een 12-eeuwen oude moslims-overlevering, gebaseerd op de Koran, maakt van Al Aksa een gewijde plaats van de allerhoogste betekenis. Of zoals Louis Massignon het zegt: "De Islam kan de Al Aksa noch aan de christenen noch aan de joden teruggeven, zonder de Profeet te verloochenen". (cf. Annuaire du Monde Musulman, 1954, pg. 220).

ANDERE TRADITIES VORMEN EEN BAND TUSSEN JERUZALEM EN DE ISLAM.

Al Aksa en de Bourak vormen overigens niet de enige band tussen de Islam en Jeruzalem. Ook de rots van de berg Moriah, waar volgens bijbelse traditie het offer van Abraham plaats vond, is ook een voorwerp van grote verering voor de moslims. Het is waar, zoals wij al zeiden, dat de moslims de gedachtenis aan Abrahams offer plaatsen op de berg Arafat bij Mekka, waar zij zeggen dat Ibrahim de Kaaba zou hebben gebouwd. Maar afgezien van die moeilijkheid, die door de moderne reformistische exegese ter sprake gebracht wordt (cf. vooral de thesis van prof. Taha Hussein), is Jeruzalem, en vooral de berg Moriah, van gewijde betekenis voor de moslims door het verblijf en het gebed van Ibrahim, wiens rol in de Islam van uitzonderlijke betekenis is.

Ter ere van Ibrahim beval de Kalif Omar om de rots van de berg Moriah te reinigen, want het was een plaats geworden voor het storten van vuil en afval. En de Kalif Abdelmalek liet daar de beroemde Koepel bouwen, versierd met een Koran-opschrift, dat getuigt van de messiaanse zending van 'Issa (Jezus). Volgens de moslim-traditie gaat het hier inderdaad om de "Paradijs-rots", bezocht door de engelen vòór de schepping van de mens. Tegen het einde der tijden zal daar heen op wonderbare wijze de Kaaba van Mekka worden overgebracht, en daar zal Azraël, de engel des doods, ook het laatste oordeel aankondigen. Aan het begin van zijn prediking was Jeruzalem de plaats die Mohammed (geïnspireerd door de nagedachtenis aan Abraham) uitkoos om vandaar uit het rituele gebed van de moslims te leiden, de éérste qibla, en eerst na de Hégire (zijn vestiging in Medina) verplaatste hij dit naar Mekka. Maar op het eind der tijden zal Jeruzalem weer de láátste qibla worden, en daar zal volgens de overlevering de Mahdi plaats nemen om alle gelovigen samen te roepen.

Maar toch blijft het feit, dat Jeruzalem óók een heilige stad is voor joden en christenen. De Heilige Plaatsen van drie monotheïstische godsdiensten staan naast elkaar en worden soms onderling gedeeld: zo b.v. de Westmuur: Kotel Maarevi voor de joden en Bourak voor de moslims.

Problemen van deze aard lost men echter niet op met eenvoudige waarborgen voor vrije toegang, gegeven door politieke autoriteiten. Daarom heeft het Vatikaan, reeds geruime tijd geleden, een voorstel gedaan om Jeruzalem te internationaliseren, hetgeen trouwens al in 1949 tevergeefs door de Verenigde Naties in stemming gebracht was. Ook al zou een dergelijke maatregel genomen zijn, dan zou de zinloze daad van de brand van de Al Aksa wellicht toch niet voorkomen hebben kunnen worden

en zij zou een zelfde beroering in de Islam-wereld hebben opgewekt; maar het zou niet hetzelfde risico hebben opgeleverd van toespitsing van het palestijns conflict. Noch Israël noch Jordanië hebben toegestemd in de internationalisatie van Jeruzalem. Dat zou afbreuk gedaan hebben aan wat zij beiden als hun eigen grondgebied beschouwen en beiden zijn bang dat Jeruzalem in dat geval een oncontroleerbaar broeinest wordt van intriges. Verondersteld moet worden dat een dergelijke maatregel sinds 1949 niet meer mogelijk is. Indien het ooit mogelijk zou zijn, dan is toch niet te voorzien wanneer.

Maar ongetwijfeld kan men denken aan meer bescheiden maatregelen. De Heilige Plaatsen, soms overlapt door drie godsdiensten, moeten noodzakelijkerwijze onttrokken worden aan de overheersing van welk volk en welke staat dan ook. Zij moeten worden geplaatst onder het beheer van een gemengde geestelijke macht, samengesteld uit religieuze persoonlijkheden, die losgekoppeld zijn van hun land van herkomst. Eventuele terreinverliezen zouden dan van mindere betekenis zijn, zoals dat b.v. in elke hoofdstad gebeurt met betrekking tot het extra territoriaal karakter van de ambassades. Dan zou er geen enkel risico van betekenis zijn voor de veiligheid van de Staat, of van de Staten waaronder zo'n enclave ressorteert.

Vindt men dergelijke voorstellen utopisch?

Maar men ziet toch heel goed waar het "realisme" toe heeft geleid. De roeping van Jeruzalem is de "stad van de vrede" te zijn. De weg naar die vrede kan echter alleen maar ontdekt worden door middel van pogingen die, zelfs buiten de platgetreden paden om, een beroep doen op verbeeldingskracht en edelmoedigheid.

Pierre Rondot

(27 aug. 1969)

SOESTER KERKEN ONDERWEG.

Aan de christenen van Nederland voorlichting geven over de Islam en over wat de gelovige moslim bezielt, goed. Maar, vragen sommigen zich af, moeten wij christenen dan ook niet aan moslims iets vertellen van ons christelijk geloof, wat er b.v. bij ons christenen leeft als wij onze grote feesten vieren.

De Soester kerken hebben in 1974 reeds contact gezocht met hun moslimse plaatsgenoten door een instuif-project voor buitenlandse werknemers. De kontakten die in de rekreatieve sfeer gevonden werden, schiepen de behoefte om elkaar als gelovige mensen beter te leren kennen. Moslims en christenen vertelden over hun geloof en geloofsbeleving.

Zo gaven de Soester kerken een brochuurtje uit "Hoe vertel ik het mijn gasten" en een ander brochuurtje "De Turkse halte" waarin het ontstaan en het verloop van het instuif-project geschetst wordt.

De brochuurtjes à f 1.50 + portokosten zijn verkrijgbaar bij het Sekretariaat Werkgroep Buitenlandse Werknemers, dr. Jacobstraat 35, Soest.

